

הסביבות

עלון להפצת המוסר

"אוהל יוסף" – נובהרדוק ירושלים

ע"ש ישיבתו הראשונה של רבינו גרשון ליבמן זצ"ל נוסדה גסו זילנא תש"ב

גליון מספר 321 (354)

פרשת ויחי

עבת התשפ"א

דגל המוסר לרבינו גרשון ליבמן זצ"ל

"ויברכם ביום ההוא לאמר, כך יברך ישראל לאמר ישימך אלהים כאפרים וכבנשׂה, וישם את אפרים לפני בנשׂה" (מ"ח"ב)

בהשכל וחכמה, השכיל את ידיו כי יודע היה כי מנשה הבכור (עיין ברש"י), אפי' אחר המכשול. למשל נקח דוגמא גם אצלנו בהנהגה של הישיבה: לפעמים שרואים שיוצאת תקלה מהתקרות או מהתרחקות לתלמיד מסויים, מהקנאה יוצאות תמיד תקלות בשביל אלו שהם "פחות מחברו" שגורם להם יאוש ורפיון. ואעפ"י ש"קנאת סופרים תרבה חכמה", אבל הרי זה גורם גם תקלות. ואמר רב אל ישנה וכו'. ואז מה עושים? **מפסיקים מחמת התקלה.**

העדפת האיכות על הכמות

מוכא בפרשה כל המעשה בכרכתו של יעקב אבינו לפני בני יוסף, אפרים ומנשה. ויש להתבונן מדוע ואיך יעקב אבינו קירב את אפרים שהוא הקטן יותר ממנשה, והעריכו יותר ממנשה אחיו, ולא פחד לעורר קנאה בין שני האחים? ובפרט לאחר שראה את המכשול שיצא במה שאהב את יוסף מכל אחיו, ולמה זה גרם? והלא יצאה מזה תקלה כזאת שכלל ישראל ירדו למצרים. וגם אמרו חז"ל: [שבת י:א] אמר רב לעולם אל ישנה אדם בנו מבין הבנים, שבשביל משקל שני סלעים שהוסיף יעקב ליוסף נתקנאו בו אחיו ונתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים. וכן שואלים חז"ל [מגילה טז:] על הפסוק: "לכלם נתן לאיש חליפות שמלות" אפשר בדבר שנצטער בו אותו צדיק יכשל בו? דאמר רב לעולם אל ישנה אדם בנו מבניו וכו' עביד איהו מלתא בבנימין כי היכי דניקנו ביה אחיו? **אלא רמו רמו לו**, שעתידי לצאת ממנו בן שיצא בחמשה לבושי מלכות ומנו, מרדכי, דכתיב ומרדכי יצא מלפני המלך.

לא כן אצל יעקב, אחרי ככלות הכל לא התפעל מכל התקלות, ועשה שינוי, **שיכל ידיו ולא חשש לגרום קנאה כזאת. למה זה? אלא שאצל יעקב אבינו היתה חשובה ההתפעלות מהאיכות, היינו שהחשיב מאוד להתפעל מאיכות עד שיותר על הכמות בשביל האיכות.** וזה הפוך ממה שאנו רואים אצלנו שמוותרים על האיכות בשביל הכמות. **וכן אומרים חז"ל על הפסוק:** "וימאן אביו ויאמר ידעתי בני ידעתי גם הוא יהיה לעם וגם הוא יגדל" **ראה יעקב אבינו שעתידי לצאת ממנשה גדעון בן יואש**, שהקבי"ה עושה נס על ידו.

הכה נתבונן בגדעון. הנס שנעשה על ידו מעיד על מדרגה גבוהה של השגחה ובטחון. מבהיל! זה היה בתקופה שאחרי דבורה הנביאה. חז"ל אומרים על הכתוב **"ויניספו לחטוא"** שהיה מצטבר חטא על חטא. אבל בשירה זו נמחל להם כל אשר עשו. וכעשוי מתחילין לחטוא, (עיין שם בשופטים פרק כ') עד "ויבא מלאך ה' ויאמר אליו ה' עמד גבור החיל ואמר לך בכחד זה וכו' ויאמר ה' אל גדעון רב העם אשר אתך וכו' פן יתפאר עלי' **המשך בעמוד ב'**

ועל כן יש לשאול **מדוע יעקב אבינו עשה דבר כזה אחר שכבר נכווה מענין יוסף.** ואנו רואים שכתוב: "וירא יוסף כי ישית אביו יד ימינו על ראש אפרים וירע בעיניו ויתמודד וכו' עד וימאן אביו וכו' ידעתי בני ידעתי". **היינו, אעפ"י שגם יוסף היה מכיר באפרים שיש בו סגולות יותר גדולות בלי ספק,** אבל הואיל ומנשה הוא הבכור, הדעת נותנת לשמור לו את העדיפות. **ואעפ"י יעקב אבינו לא התפעל. למה?**

אלא יכולים ללמוד מזה שמה שיעקב אבינו שינה בין הבנים, שיכל את ידיו כמו שאומר התרגום אכמנינו,

מעשה מוסר

כח התפילה

מעשה נורא שקרה עם מרן החז"א: היה זה לפני 65 שנה, אחד מיקירי קרתא דירושלים, הרב נחמיה בקר ז"ל, נפקד בשעה טובה ומוצלחת בבן ראשון, שהפך אותו לאבא נרגש ומאושר. ההורים הביאו את בנם הקטן הביתה בהתרגשות ובשמחה, ונראה היה כי מעתה חייהם יהיו מאושרים עוד יותר, בזכות האוצר הקטן שהצטרף למשפחה הצעירה. ואז הכל התחיל להסתבך. לפתע החלה היולדת לחוש שלא בטוב, והובלה לבית החולים. הרופאים בדקו והגיעו למסקנה שאין ברירה, אלא לבצע ניתוח דחוף באופן מיידי, כי הדבר כרוך בפיקוח נפש ממש. גם הרופא הנוער פרופ' שקולניק הסכים עם הקביעה הזו, והוסיף כי נראה שהניתוח יגרום שהיולדת לא תוכל ללדת עוד, ובנם הנוול להם יהיה בנם היחיד...

כשמע ר' נחמיה את הבשורה, הבין שלכאורה אין כאן שאלה, זה פיקוח נפש שדוהה הכל. אך כיון שמדובר בשאלה שיש לה השלכות לטווח ארוך והמשך הדורות, ביקש לנסוע לבני ברק לאורים ותומים – מרן החז"א. הוא אמר זאת לפרופ' שקולניק, שהסכים להמתין קמעה בשומעו על דבר גדולתו של החז"א.

איך זוכרים ?

"ויארו אחי יוסף כי מת אביהם ויאמרו לו יקטמונו יוסף" מה ראו? ומבאר "בעל הטורים" כשחזרו מלקבור את אביהם עבר יוסף על הבור שהשליכוהו בו ובידו ואמר ברוך שעשה לי נס במקום הזה, אמרו האחים עדיין הוא זוכר מה שעשינו לו. ולכאורה הלא יוסף היה מחויב ל"פ דין לבור, וכי רצו האחים שלא יקיים את חיובו? ומדוע היה זה ראייה שזוכר אותם לרעה ?

טובה שמקבלים היא מחייבת בהכרת טובה, ולכן התפעלות ממנה יכולה להיות פחותה, ואילו טובה שעושים לשני, מתפעלים ממנה יותר, והיא לא נשכחת לעולם... **כשרבי דוד ברוך זצ"ל** הרים את הלולב ליטול בסוכות, נפרדו ממנו ההחסידים, ואז פרץ בבני מהצער שקיים את הנענועים בדיעבד, ומשנה זה ואילך, **כל שנה ביום זה בסוכות היה בוכה על דבר זה שקרה לו לפני שנים קודמות ... לזכור את החטא, לחיות אותו, לחשוב עליו ולכפר עליו,** זהו משאת נפש הצדיק, ואילו האחר, זוכר רק את המצוות.

חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה. דברים טובים שמקבלים מהבורא, יותר קל לזכור, הם חודרים היטב בנפש האדם, ואילו דברים רעים לא אוהב האדם לזכור, **והברכה על הרעה צריכה להיות מתוך חיות ותחושה בהירה כמו על הטובה.**

אחי יוסף ראו שהברכה של יוסף היא **כמו דבר חי ובהיר אצלנו, ואי"ז ברכה על דבר ישן, וכולו ער מתחושה זו, לכך חששו** אולי זוכרם את הרעה שעשו לו. [שמעתי]

הסביבות

על פרשיות השבוע.....	עמוד ב'
פתגמים ואמרות.....	עמוד ג'
פניני הפרשה.....	עמוד ג'
חבריו ובקשתי.....	עמוד ג'
דמויות הוד.....	עמוד ד'

לחז"א: "אולי לא הבנתי את הרב, הרי לפני מחצית השעה הרב ענה לי לעשות את הניתוח, פיקוח נפש, ועכשיו לא! מה נשתנה?"
שמעו מה ענה החז"א? מילה אחת! "מנחה!!"
המש"ך ר' נחמיה לתמוה בפני החז"א: "הרי הצגתי הדברים אותו דבר לפני מנחה ואחרי מנחה, מה נשתנה?"
אמרתי לך קודם תפילת מנחה, והתשובה הנוכחית, היא לאחר תפילת מנחה. תפילת מנחה משנה תשובות!!"
כמובן שהוא אף רץ לנסוע לירושלים, והודיע לרופאים את תשובת החז"א. הם נדהמו מהסיכון הנורא שהוא לוקח על עצמו, אך כיון שכבר התפרסם שמו של החז"א וביקאותו וחכמתו הרבה – הסכימו איתו. ומימים א"כ התברר דבר נורא! באותו יום שהאישה הייתה אמורה להיכנס לחדר הניתוחים, נכנס זיהום מסוכן מאד לחדר ניתוח, וכל מי שנותר באותו יום לא שרד, או שהסתבך מאד מצבו. האשה הזו ניצלה ונצלו חיייה בתרתי. היא האריכה ימים עד גיל 88 שנים, ובימי השיעור ספורו בניה את הסיפור.

דגל המוסר - ויחי / המשך

ישראל לאמור ידי הושיעה לי וכו' וישב מן העם עשרים ושנים אלף" ונשאר **עשרת אלפים איש**. ואעפ"י שהיתה להם ההזדמנות והאפשרות לשוב לביתם, אלו העשרת אלפים נשארו במחנה בשביל לחלום. **כמה יש לנו להתפעל מזה!**

אנו רואים בעולם, שלפני המלחמה משתדלים להרבות כל כך בחיילים ודואגים שיהיה עם רב מאד, כי יודעים שזהו הבטחון של המדינה. כ"ש בעת המלחמה כמה גדולה הסכנה אם יקטן מספר הלוחמים! **אעפ"כ הקב"ה הקפיד שלא יהיה עם רב**, פן יאמרו ידי הושיעה לי ואח"כ יואמר ה' אל גדעון עוד העם רב, הורד אותם אל המים ואצרפנו לך שם", שאפי' לאחר שנשארו למלחמה רק עשרת אלפים ועזבו עשרים ושנים אלף, אעפ"כ בחן אותם בשתיית המים, שבחר ה' באלו המלקקים את המים בשתייתם, **ומאס בכורעים**. לפי שהכורעים הורגלו לכרוע לעבודה זרה והמלקקים היו רק שלש מאות איש, **ורק אלו הלכו למלחמה**.

לכאורה נורא, איד יכולים להסכים על הנהגה כזו להסכים ללכת לחלום רק עם **שלש מאות איש!** לא כד אנו רואים בארץ ישראל שמשתדלים שאף הנשים ילכו לעבא כדי שיהיה עם רב, ואפי' שלא בשעת המלחמה. וכאן במעשה גדעון, אפי' בשעת המלחמה חוזרים וחוזרים! **וכל הטעם כדי שלא יאמרו "כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה"**. גדעון היה צריך לעודד אותם במעב כזה שילכו, והלכו, ונעשה לו נס ונצחו. **מדרגתו של גדעון בבטחון** היתה גדולה מאוד שנעשה נס לכלל ישראל על ידו.

ומה אנו רואים? יעקב אבינו שיכל את ידיו ואמר: "ואולם אחיו הקטן יגדל ממנו" **שעתיד יהושע לצאת ממנו**, שהקב"ה עושה נס על ידו, וזרעו יהיה מלא הגויים. כל העולם יתמלא בצאת שמעו ושמו כשיעמיד חמה בגבעון וירח בעמק אילון. **וזה היה ג"כ בשעת מלחמה**, יהושע דרש מהש"ת "שמש בגבעון דום", והקב"ה נענה לו. **כאן בוודאי הייתה מדרגה יותר גדולה בבטחון**. חז"ל אומרים: תנאי התנה הקב"ה עם השמש והירח מששת ימי בראשית, זאת אומרת שלכתחילה הבריאה הייתה על תנאי שאם יבוא יהושוע ויאמר לה "דום" שידום השמש, וזאת התפעלות גדולה. **ויותר יש להתפעל מיהושע שדרש את עמידת השמש**, כי ידע על התנאי הזה.

והנה מובא בגמרא (חולין ז.) על רבי פנחס בן יאיר שהיה הולך לפדיון שבויים

ואמר לנהר חלוק מימד וכו' ואם לאו גזור אני עליך שלא יעברו בך מים וכו'. ואמר חכם אחד, שאמנם יש להתפעל מהנהר שנחלק לצינור של רבי פנחס, **אבל יותר יש להתפעל מזה שרבי פנחס היה מצווה לנהר להתחלק**, שהרי בדרך הטבע הנהר הולך ואינו פוסק.

אנחנו כשעומדת לפנינו איזו שאלה משאלות החיים, ואין אנו יודעים כיצד לפתור אותה ומה עלינו לעשות, אז אנו מצומצמים ומיואשים. **ואנו מוכנים למכור את אישיותנו**, לוותר על חשבונות הרוחניות ולהתמסר בכל כוחנו **לעבודה זרה זו שנקראת "ההשתדלות"**.

לא כן אצל ר' פנחס בן יאיר יש להתפעל שלא היה מוגבל, וצינור "פלוג נהרא" כי הרגיש במציאות של הבריאה, **שהיא צווי השם, ולא טבע**. ועכשיו שהוא רוצה לעשות מצוה, חובה על הנהר לוותר בשבילו.

וזה עלינו להשיג בזאת התקופה, לפקוח את העינים לדעת שההשתדלות אינה מועילה **והיא בגדר מס שחייבים לשלם**, ולא כמו שחושבים שזה מועיל. ומי שיש לו בטחון ושומר מצוה, **לא יפסיד**. לא כמו המושג אצלנו שהבריאה היא טבע, **אלא נכור שהבריאה היא צווי ה'.** כמו שחז"ל אומרים: א"ר ירמיה בר' אלעזר: הקב"ה התנה עם כל מה שנברא בששת ימי בראשית וכו' צויתי את הים שיקרע לפני בני ישראל, צויתי את השמש והירח שיעמדו לפני הוושע וכו' צויתי את העורבים שיכללו את אליהו, צויתי את האור שלא תזיק את חנייה וכו'.

את זה הרגיש יהושע. **שהכל הוא צווי ה'.** אצלנו כל המפריע שאין אנו יכולים לסמוד על זה, ורק רוצים לראות הכל בעיני הבשר. לא כן אצל הקדמונים, כמו שכתוב "בחרבי ובקשתי" זוהי חכמתי ותפלתי (תרגום), **ז"א התפלה זהו חרבם של הצדיקים**, ואילו היום אפילו חרב אמתית אינה מספיקה כדי לעמוד במלחמה, ומחפשים כל מיני כלי נשק! משוכללים וכולי האי ואולי.

יעקב אבינו הרגיש זאת באפרים: "אבל אחיו הקטן יגדל ממנו", הוא כ"כ התפעל עד שוויתר על כל החשבונות והחששות שמה יהיה לו למנשה רפיון, **אלא התפעל מהאיכות היתרה**, ולא מדד במושגים העולמיים, לא בעיפיה לאיוו "תכלית", **אלא ברצון לחיות בדרך ההשגחה והבטחון בה'.** וזוהי הדרך הנכונה.

דברי רבותינו בעלי המוסר על פרשת השבוע

רבי עקיבא איגר זצ"ל

"ויאמר יוסף אל אחיו אנכי מת וכו' והעליתם את עצמתי מזה" (נ' - כ"ד - כ"ה)
יוסף מבקש מאחיו שיעלו את עצמותיו, שואל רבי עקיבא איגר, מדוע יוסף אמר לאחיו "אנכי מת" עוד לפני שביקש מהם שיעלו את עצמותיו.

ומתוך, הגמ' בברכות (ה'). אומרת, לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע, אם נצחו מוטב, ואם לאו יקרא קריאת שמע, ואם לאו יזכיר לו יום המיתה. רואים, שיום המיתה מביא לידי הכנעה ושבירת הגאווה. אומר יוסף לאחיו "אנכי מת", זכרון זה עומד לנגד עיני ומכניע את ליבי, ולכן אוכל לבקש מכם שיעלו את עצמותי, שהרי הגמ' אומרת במסכת שבת (קנ"ב:) "רקב עצמות קנאה" [משלי י"ד - ל']. כל מי שיש לו בליבו קנאה על חבירו, עצמותיו מרקיבים, ומי שאין לו קנאה, אינם מרקיבים. יוצא אפוא, שגם אם יעברו ימים רבים עד שתצאו מכאן, עדיין תוכלו לקיים "והעליתם את עצמותי מזה" אתכם, שכיון שסרה כל קנאה מליבי, יתקיימו עצמותי לעולם, ותוכלו תמיד לקחתם איתכם.

רבי חיים שמואלביץ זצ"ל

"ויעל יוסף לקבור את אביו" (נ' - ז')
הגמרא במסכת סוטה (י"ג.) אומרת, כשהגיעו למערת המכפלה, בא עשיו ועיכבם, שטען שהמקום שייך לו, והם ענו לו, אתה מכרת את חלקך. בעוד הם מתווכחים, רץ נפתלי למצרים להביא את שטר המכירה, והקבורה השתתה. חושים בן דן שחרש היה, ראה שהקבורה מתמהמת, ושאל: עד שיבוא נפתלי יהא אבא מוטל בבזיון? מיד כרת את ראשו של עשיו במקומו.
שואל רבי חיים שמואלביץ, מדוע רק חושים בן דן היה רגיש לכבוד סבו ששאל: ועד שיחזור נפתלי יהא אבי מוטל בבזיון, מה עם שאר האחים וכל הנכדים? ומתוך, כיון שהאחים התווכחו איתו וחשבו שבכל רגע הם ינצחו בוויכוח, ובינתיים הרי יעקב מוטל בבזיון, ומתוך כך "התרגלו למצב", ומטבעו של אדם שכשהוא מתרגל, הוא גם מתרגל לגרוע מזה. משא"כ חושים בן דן, כיון שהיה חרש, לא ידע כלל מהויכוח, והוא רואה פתאום נגד עיניו שסבו מוטל בבזיון - הוא לא "התרגל" למצב, לכן הוא גם לא יכל לסבול מה שקורה, לכן קם ועשה מעשה

מחשבת מוסר

אמרות ופתגמים

"אם יש לך בטחון באמת! הרי אצתה עשייר באמת! ואם רק אומרים עליך שיש לך בטחון, הרי הוא שרק אומרים עליך שאצתה עשייר."

"מדוע נמצאים בעולם חוזר יותר עניים? מפני שהנשימה כשהיא למעלה ורואה שבאים שמה מהעוה"ז עניים ועשירים, ושואלים אותה ממי תרצה שיהיה חלקה... אומרת מהעניים..."

[רבי ישראל ליובטשאנסקי זצ"ל ה"ד]

"מי שאינו מאמין בתורה ובהשגחה, הרי הוא מאמין בכל דבר שטות"

"כל חובב את יצרו, מעלה עליו הכתוב כאילו הקריבו וכו', אצל צריך לדעת סימני שחישו, מה לשחוש"

"דברי חז"ל חמז סוכרים, ולימוד המוסר הוא כלי המחזק (מיקראסקופ)" [רש"י מקלם זצ"ל]

[הסבא מנוברדוק]

פניני הפרשה

" זבולון לחוף ימים ישכון" (מ"ט - י"ג) הקדימה התורה את זבולון שעוסק במסחר ליששכר שעוסק בתורה. גם אצל משה רבינו ע"ה מצינו שנהג כן בברכתו, שאמר "ישמח זבולון בצאתך ויששכר באהליך", כי אי אפשר לעסוק בתורה בלי שאדם ישיג קודם די מחסורו, כי "אם אין קמח אין תורה", אומר ר"ע ספורנו. וזאת כוונת התורה במתנות כהונה ולויה, שיסייע כל העם לתופשי התורה שהם הכהנים הלוויים, כמ"ש "יורו משפטך ליעקב", ויזכו כולם לחיי העולם הבא, כמו שכתוב "כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא".

מספרים על ה"חפץ חיים" כשבירך ברכת המזון והגיע ל"ונא אל תצריכנו וכו' לא לידי מתנת בשר ודם וכו' שלא נבוש ולא נכלם לעולם ועד", נאנח. שאלו אותו, על מה אתה נאנח. אמר להם, אומרים "שלא נבוש ולא נכלם לעולם ועד", מה הפירוש בושה "לעולם ועד", וכי האדם הוא נצחי? ואמר, קורה כשיש הסכם יששכר וזבולון, הזבולון חושב שבתמיכתו בתי"ח יינצל מהשאלה לאחר מאה ועשרים מדוע לא עסקת בתורה, משום שיענה - פלוני למד עבורי תמורת תשלום. אבל זה יעמוד לזכותו רק אם היששכר באמת למד, ואם יחטטו במעשי הלמדן ותורתו, ותמצא פגומה, יחזרו אל הזבולון, ויודיעו לו כי תקוותו נכזבה, וכל טענתו משענת קנה רצוף. ואז הזבולון יבוא ליששכר, וישאל אותו למה רימית אותי. לכן אנחנו מבקשים "ואל תצריכנו וכו' שלא נבוש ולא נכלם לעולם ועד", כלומר בחיים הנצחיים, מהמחזיקים אותי. ה"חפץ חיים" אמר פעם לנדיב אחד, אם אתם חושבים שיש לכם חלק בישיבה ואתם שותפים יששכר וזבולון, למה אתם לא באים לעמוד על טיב הישיבה, כמו שבמסחר באים להתעניין במצב העסק.

לישועתך קיויתי ה' (מט, יח)
 כתב הרב שמשון דוד פינקוס זצ"ל, בספרו "שערים בתפילה: מספרים על הרב מבריסק זצ"ל, בפעמים רבות היו נפלטות מפיו תפילות, גם באמצע דיבורו עם אנשים, ובעיקר היה מורגל בפיו הפסוק "לישועתך קיויתי ה'". ובפשטות מבינים, שהיה זה מחמת עצם דבקותו בבוראו, לכן היה קרוב תמיד לבקש ממנו בתפילה. ואף שאין ספק שזו אמת, אך נראה שמונח בזה יסוד נוסף: הרב זצ"ל, מרוב דקדוקו במצוות, חשש בכל עת לשיטת הרמב"ן שתפילה בעת צרה חיובה מדאורייתא, והרי באמת קשה מאוד למדוד את השיעור בענין זה, מהי "עת צרה", לכן הרב זצ"ל כאשר שוחח עם אדם והוצרך ליעצו עצה הוגנת, עצם האחריות שהרגיש שלא לסטות מן האמת, היתה אצלו בגדר של "עת צרה", ונמצא שהתחדש לו כעת חיוב תפילה דאורייתא ועל כך התפלל: "לישועתך קיויתי ה'".

מן הענין לציין מה שסיפר הגה"ק רבי שלמה קאליש זי"ע (הובא בספר הזיכרון 'זכרון שלמה') שפ"א שהה אצל הגאון רבי חיים מבריסק זי"ע, ובישיבתו ב'סעודה שלישית' שמע את הגר"ח יושב וחוזר בהתלהבות עצומה כעשרים דקות לישועתך קיויתי ה', קיויתי ה' לישועתך, ה' לישועתך קיויתי... הנה נהגו לשלש ולהפך הסדר - 'לישועתך קיויתי ה', קיויתי ה' לישועתך, ה' לישועתך קיויתי', וכי מה ענין יש בזה להפוך פסוק לכל צד, אלא לומר לאדם השרוי במיצר, אף אם אינך רואה כל מקום ופתח לישועה, תדע שיכול לבוא מצד זה או מצד אחר או אפילו מצד שלישי" (ברכי נפשי י')

בחרבי ובקשתי - בצלותי ובבעותי

התרשמות מגבורתם של הלוחמים ומכוחו של הצבא. פנה אליהם ואמר: "וכי סבורים אתם שהרובים והתותחים, הטנקים והמטוסים הם המה שניצחו במלחמה? לא מיניה ולא מקצתיה! אלא מאי? התיילים והתפילות, התחינות והבקשות של החכמים והצדיקים הם המה שניצחו את המלחמה!" אצל עם ישראל החזית איננה ביבשה, ביים או באוויר, ה"קרב" מתנהל בשמים, שם החזית, והשאלה היחידה שם היא: האם קיבלו את התפילות והבקשות, האם ניצחנו את המקטרגים והמסטינים בתשובה ומעשים טובים, או שחס ושלום להיפך. אם ניצחנו שם, בחזית האמיתית, ממילא תבוא הישועה למטה! הכל תלוי בנו, בתורתנו, בתפילותינו! זו האמת שלנו, ואתה כדאי שנשנן שוב ושוב, כדי שלא נשכח!

"ואני נתתי לך שכמ אחד על אחיך אשר לקחתי מיד האמורי בחרבי ובקשתי" (מ"ח - כ"ב)
 ובמכילתא [בשלה, פ"ב] אמרו: "בחרבי ובקשתי - וכי בחרבו ובקשתי לקחה? אלא לומר לך: חרבי- זו תפילה בקשתי- זו בקשה. "שואל רבי שלום שבדרון זצ"ל: לשם מה עיקם את דברו ואמרו בדרך רמז? למה לא אמר מפורש "אשר לקחתי מיד האמורי בתפילתי ובתחנוני". "אלא, אמרר" שלום, למדנו מכאן יסוד מוסד להבטה נכונה על החיים, והדברים יובנו על פי מעשה שהיה: בסיומה של מלחמת תש"ח שוחחו כמה ממקורביו של מרן הגרי"ו מבריסק זצוק"ל על המלחמה ועל ניצחונותיה הגדולים שניצחו בהם את האויב. הרגיש מרן הרב כנראה שיש לאותם אנשים איזו

ביתו, ואת שאר זמן ההפוגה - ניצל לאמירת תהילים ברגש רב, תוך שהוא מעורר אף את מקורביו לעשות כמוהו ולהתאמץ בתפילה דוקא בשעה זו! הרי לנו, כי תפילתו של האדם מתקבלת - בהתאם למידת ההשקעה שהשקיע בה: ככל שההשקעה רבה יותר - כך קרובה התפילה להתקבל! אין כל התפילות שוות, משום שכל התפילה נבחנת על פי המאמצים שהושקעו בה!

ומכאן תשובה לשאלתנו, על פי דרכו של האדמו"ר מקוצק שהיה אומר כך: הנה ידוע הדבר, שככל שהאדם מותח את הקשת יותר ויותר - כך החץ יגיע למרחק רב יותר, ופגיעתו תהיה משמעותית יותר... נמצא, כי התפילה - כמוה כחץ: ככל שהאדם מתפלל ככוונה רבה יותר ובכך כביכול 'מותח' יותר את הקשת הרוחנית שלו - כך תפילתו מגיעה גבוה יותר, והשפעתה רבה יותר! ("ללמדך")

אשר לקחתי מיד האמורי בחרבי ובקשתי
 ופרש": "בחרבי ובקשתי - היא חכמתו ותפלתו".
 לכאורה, עלינו להבין: מדוע תפילתו של יעקב נקראת בשם 'קשת'?

את התשובה, נבין על פי המעשה הבא: היה זה בתקופת ההפגזות הקשות על היישוב היהודי בירושלים, בשנת תש"ח, כאשר בשלב מסוים הושגה באמצעות מתווכים הפוגה בין הצדדים הלוחמים, מה שאפשר ליהודי ירושלים לצאת מעט מבתיהם בכדי לשאוף אויר צח. בין היוצאים, היה גם **מרן הרב מבריסק**, אשר יצא לטייל מעט, ובדרכו פגש באחיו של **רבי זאב איידלמן** ושאלו אודות המצב. הלה, הסביר לרב מבריסק את תמונת המצב, ולאחר מכן הוסיף: "יום האתמול, היה יום קשה במיוחד! ההפגזות היו קשות מתמיד, ונחוצים היו רחמי שמים מרובים!". אולם הרב

ישנו ספור מרטיט אודות רבי דוד הלוי, בעל ה"ט"ז. רבי דוד היה רבה של העיר לבוב שבפולין. נשות העיר הצדקניות שמו לכן לכך שטליתו של הרב בלויה ומרופטת, מצהיבה מיושן, חברו יחדיו וארגו טלית חדשה, מרהיבה ביופיה, ואף בקשו מאחד מצדיקי העיר שיטיל בה ציציות. כשהיתה הטלית מוכנה - ניגשה משלחת נכבדה של נשים אל הרב, והגישה לו את הטלית בדחילו ורחימו.

הרב התרגש מאד מדאגתן והודה להן בחום. אך המשיך ואמר בנימת התנצלות: "סלחו נא לי, אל תפגענה, אבל אני חפץ להמשיך להתעטף בטליתי הישנה והדהויה. וכל כך למה? אחרי מאה ועשרים תבוא טליתי ותיעד עלי לפני כסא הכבוד, שמיום עמדי על דעתי - לא עלו בי מחשבות דרות בעת התפילה..." מה נאמר ומה נדבר, איפה אנחנו עומדים, האם יכולים אנו להיעד על עצמנו שלא עלו בנו מחשבות דרות בתפילה אחת במשך חיינו?

זמיונות הזו

רבי אריה לייב הלר, ה'קצות החושן'

בצעירותו כיהן ר' אריה לייב כרב בעיר ראזינטאב, חי בעניות ודחוקות גדולים מאוד ובביתו היה קרש מונח על גבי חביות ששימש כשולחן. בחורף היה יושב כל היום מכוסה במיטתו עקב הקור העז וכתב את ספרו "קצות החושן". לאחר שסיים את כתיבת הספר הגיע אל ר' צבי הירש לקבל את הסכמתו. ר' צבי הסס לתת הסכמה וביקשו לשוב ביום המחרת. ר' אריה שימש באותה עת כרבה של סטרי וביום המחרת שמע כי גבאי בית המדרש מזמין את הציבור לתהלוכה של הכנסת ספר תורה שתצא מביתו של ר' צבי. כאשר ניגש ר' אריה לייב אל ר' צבי בכדי לנשק את המעיל, הרים ר' צבי את שולי המעיל ולהפתעת הנוכחים היה זה כתב היד של ר' אריה לייב – "קצות החושן".

בעל ה'דברי חיים' מצאנו הסביר פעם מדוע זכה בעל הקצות החושן שספרו יהפוך לנכס צאן ברזל בעולם התורה ויתפרסם בכל העולם, וכה דבריו: "קודם כל הספר התפרסם בגלל היותו ספר טוב". כן הוסיף ה'דברי חיים' את הסיבה הנוספת להצלחתו של הספר, כפי שסיפר לו אחד מתלמידיו של בעל 'קצות החושן': "מתחת לביתו של בעל הקצות היה מרתף, ובכל פעם לפני שיצא מביתו למסור שיעור לתלמידיו היה יורד למרתף, אותו תלמיד התחבא שם וראה כי בעל הקצות נשכב על הרצפה ובדמעות שליש חזר על הפסוק 'ולרשע אמר אלוקים מה לך לספר חוקי ותישא ברית על פיך', כך במשך חצי שעה ויותר, ואז היה קם ויוצא אל שיעורו. מתוך הרהורי תשובה. לכן ספרו מקובל בכל תפוצות ישראל".

את הסיפור הבא שמע הגאון רבי אהרן ביאליסטוצקי זצ"ל ממרן בעל ה'חפץ חיים'. מנהג יפה היה באחת הקהילות, שמדי שבת לפני תפילת ערבית של מוצאי שבת קודש, היו מותנסים לאמירת תהילים בבית הכנסת. והנה, באחת מוצאות נכנס יהודי אורח לבית הכנסת ומרביץ נתפסו באחת מפיונות בית הכנסת, יהודי אחד עמד שם בפניה וקרא תהילים בהתרגשות עצומה, תפילתו היתה שונה משל שאר המתפללים, הוא קרא את התהילים בדקות עצומה ובהתרגשות עזה, אשר הדביקו והלהיבו את השומעים. האורח נשבה בקסם אמירת התהילים ונסחף אחריו, וגם הוא החל לקרוא תהילים בדקות עילאית, ובשלהבת קודש נשאו שניהם תפילה מעומק הלב, כל אחד על צרותיו וענייניו. לאחר סיום תפילת ערבית, פנה האורח אל היהודי המתפלל, שהלהיבו לאמירת התהילים, והתעניין בשלמו ובצרותיו. "ניכר היה מתוך תפילתך כי משהו עובר עליך", פנה האורח, "אולי אוכל לעזור לך?" המתפלל, אשר כבר היה על סף ייאוש, שיתף את בן שיחו בצרותיו: "יש לי בת שכבר הגיעה לפירקה ואין בידי כסף להוצאות נישואיה. בשבת קודש כאשר יושבים אנו, כל בני המשפחה סביב השולחן, זועקת צרתה של בתי מול עיני, וליבי נשבר בקרבי, כי אין בידי להושיעה", ביכה האישה את מר גורלו, "הדבר היחיד שעוד נותר לי לעשות למענה, סיים המתפלל את דבריו, הוא להתפלל לקודש בריך הוא שישלח מזור למכאובנו". כאשר שמע האורח את דבריו, ניצץ נדלק בעיניו: "שמע ידי, יש לי בן ירא שמים ובעל מידות טובות, גם אני חסר כל ואין בידי כסף להוצאות נישואיו, הבה נשדך את בתך עם בני, ובכך נביא ישועה לצרת שנינו". סיים החפץ חיים את סיפורו בהתרגשות, תפילת האבות לא שבה ריקם, היא עוד פעלה מעל ומעבר לבקשות. השידוך יצא אל הפועל, הבן והבת נישאו ונולדו להם ארבעה בנים שפיארו את עולם התורה בתורתם, הלא המה: רבי יהודה הכהן זצ"ל בעל 'קונטרס הספיקות', רבי חיים הכהן זצ"ל, רבי אריה לייב הכהן הלר זצ"ל בעל 'הקצות החושן', האבני מילואים' וה'שב שמעתא', ורבי מרדכי זצ"ל רבה של העיר 'חדרוב'.

רבי מרדכי גיפטר זצ"ל

וידגו לרוב בקרב הארץ (מח, טז) איתא במדרש "וידגו לרוב בקרב הארץ" מה דגים הללו גדלין במים, כיון שירודת טיפה אחת של גשמים מלמעלה מקבלין אותה בציימאון, כמי שלא טעמו טעם מים מימיהון, כך הם ישראל גדלין במים, בתורה - כיון שהן שומעין דבר חדש מן התורה הן מקבלין אותה בציימאון, כמי שלא שמעו דבר תורה מימיהון. מסופר במסכת ברכות ס"א: פעם אחת גזרה מלכות הרשעה שלא יעסקו ישראל בתורה, אמר לו: יהודה ומצא לרבי עקיבא שהיה מקהיל קהילות ברבים ועוסק בתורה. אמר לו: יעקיבא אי אתה מתיירא מגבי המלכות? אמר לו רבי: 'אמשול לך משל למה הדבר דומה, לשועל שהיה מהלך על גב הנמר, וראה דגים שהיו מתקבצים ממקום למקום, אמר להם, מפני מה אתם בורחים? אמרו לו, מפני רשתות שמבאיים עלינו בני אדם. אמר להם השועל, רצונכם שתעלו ליבשה ונדור אני ואתם, כשם שדרו אבותי עם אבותיכם? ענו הדגים ואמרו לשועל: אתה הוא שאומרים עליך פיקח שבחיות? - לא פיקח אתה אלא טיפש אתה! ומה במקום חיותנו אנו נתייראים, במקום מיתתנו על אחת כמה וכמה. אף אנחנו עכשו שאנו יושבים ועוסקים בתורה שכתוב בה 'כי היא חיידך ואורדך ימבילך', אם אנו הולכים ומבטלים ממנה על אחת כמה וכמה.

הגאון רבי מרדכי גיפטר זצ"ל ראש ישיבת טלו בארה"ב, שואל על דברי הגמרא, מדוע הוצרך רבי לספר לפפוס סיפור כה ארוך - משל על השועל, הדגים והרשתות, בעוד שהיה יכול לומר לו בפשוטו את אותה התשובה עצמה שהשיבו הדגים לשועל; הוא יכול היה לומר כך: 'התורה היא חיינו, בלעדיה אין לנו חיים', ותו לא. איזה תובנה נוספת מצא רבי במשל הדגים, שבשלה החליט לבסס את דבריו על המשל הזה דווקא? התשובה היא - היה הגר"מ גיפטר מבאר - כי במשלו של רבי עמוס רעיון עמוק, המלמד מהו המבט הנכון וההשקפה הטהורה כלפי כל העולם הזה על חמודותיו כולן. הבה ננתנו: באשר מוציאם את הדג מהמים, האם הוא מת מיד - זלא ולא. להיפך - ברגעים הראשונים הוא מקפץ ומשתולל, ולעומד מן הצד נראה הדג כביכול מלא שמחת חיים. במים - הוא שט בנחותא שקט ורוגע, ואילו בחוץ - מרצו פרוץ ועולה על גדותיו; הוא מנפץ בסנפיריו ובזנבו, ונראה שמתחיל 'לחיות'... כך נראים הדברים למי שאינו מבין מאומה בדגים. אולם, אם נשאל אדם המתמצא מעט, אדם המכיר את אורחותיו של הדג, הוא יוכל לומר בבירור כי כל הקפיצות הללו, כל הריקודים מלאי המרץ, אינם ביטוי לשמחתו ולאשרו של הדג, אלא דווקא למותו הקרוב... אלו אינם ריקודי שמחה - אלא פרפורי גסיסה. **וכן ממש הם הדברים בכל הנוגע לרוחני של האדם** אמר הרב גיפטר אדם הפורש מבית המדרש, אדם המתנתק מצניזר החיים שלו - מהתורה הקדושה, נראה לפעמים כשמח ומלא חיים; אנו רואים אותו מתלהב מכל התענוגים שהעולם הזה יודע להציע לו, ממצה את ההנאה הגשמית מכל רגע של חייו. אולם מהי האמת: האמת היא, שאדם אשר חי את חייו, תוך שהוא מנותק מהתורה הקדושה - נשמת אפו - הרי הוא חשוב כמת! כל ההנאות כל פינוקו של העולם הזה - אינם אות חיים, אלא פרפורי גסיסה. הם סימן ומופת ברור לכך, כי בעוד תקופה קצרה תהיה נפשו של האדם הלזה נבחינת מתה. גופו - אולי יישאר לטייל ולבלות! כאן בעולם הזה עוד מספר שנים, אבל רוחו ונפשו עומדים לשוב אל צור מחצבתם ולהניחו כאן, כשהוא מתבוסס ושוקע בביצת החומריות העכורה... והיא, איפוא, התשובה שהשיב רבי לפפוס בן יהודה באמצעות משלו. הוא פנה אליו ואמר לו כדברים הללו: נכון הדבר כי כעת, בעולם הזה, נראה כי אתם המאושרים; אתם משופעים בממון, אתם בעלי ההשפעה, אתם מצליחים לאגור נכסים, ואילו אנו בני התורה, נאלצים להתחבא כדי להגן על חייו וללמוד את התורה הקדושה... ברם, לאמיתו של דבר, אנו חיים ואילו אתם מתים. כל השפע בו אתם שוחים - אינו אלא בגדר פרפורי גסיסה, משום שלא התורה הקדושה, בלי לימודה ועמלה, לא יתכן מצב של חיים. סיים הגר"מ גיפטר: אף ללומדי התורה בעמל יום אחר יום, לעתים 'נדמה' להם, ששם ברחוב יש חיים, שם משתוללים וחיים, נעים וזוים, והכל כל כך תוסס. אך עלינו לדעת, שאין אלו 'חיים' כלל. אלא פרפורי גסיסה, כדג המשתולל מחוץ למים... החיים האמיתיים הם חיים של תורה, בין כותלי בית המדרש. תורתנו 'תורת חיים' היא, בלעדיה אין חייו חיים.

ברכת מזל טוב
 נשלח בזה מעומק הלב קמיה
 מורינו ראש הכולל שליט"א
 המאלפנו בניה ומעמידנו בקרן אורה
 השם לילות כימים בטרחה ובעמל למען הרבות תורה
 הרה"ג ר' אברהם ברוק שליט"א
 ולאביו נשיא המוסדות
 הגאון רבי יצחק ברוק שליט"א
 לרגל שמחת אירוסיתו תחי'
 עב"ג החתן החשוב מרדכי רימר שליט"א
 בחיר ישיבת פוניב'ז
 יהי רצון שיעלה הזיווג יפה, ויזכו לבנות בית
 נאמן בישראל לתפארת המשפחות החשובות
 המברכים בכל לב
 בני החבורה

יוצא לאור ע"י קיבוץ אברכים - "אוהל יוסף" - נובהרדוק
 בית המדרש "בית מרים גיטל" מעלות דפנה 117 ירושלים
 טל: 0533199720 דוא"ל: Ohelyosef1@gmail.com